

НИКОЛАЙ ГОГОЛ

КАЛЯСКА

Превод от руски: Константин Константинов, —

chitanka.info

Градчето Б. стана много по-весело, когато в него се установи *** кавалерийски полк. Дотогава там беше страшно отегчително. Понякога, когато човек минаваше през него и зърнеше нисичките варосани къщурки, които гледат невероятно кисело към улицата, то... невъзможно е да кажеш какво ставаше тогава в сърцето ти: такава мъка, сякаш си загубил на карти или си изпуснал съвсем неуместно някаква глупост: с една дума лошо. Пръстта се бе отлепила от дъжда и вместо бели, стените бяха станали на петна; повечето покриви бяха от тръстика, както обикновено е в нашите южни градове, градинките пък, за по-добър изглед, градоначалникът отдавна бе заповядал да се изсекат. По улиците няма да срещнеш жива душа, само някой петел ще прекоси каменната настилка, мека като възглавница от натрупаната една педя прах, която при най-малък дъжд се превръща на кал, и тогава улиците на градчето Б. се изпълват с ония едри животни, които тамошният градоначалник нарича французи. Като измъкнат сериозните си муцуни от своите корита, те почват толкова силно да грухтят, че оня, който минава, трябва само да шибва конете да вървят по-скоро. Впрочем в градчето Б. мъчно могат да се срещнат хора, които минават с кола или с кон. Рядко, много рядко някой помещик, който има единайсет души селяни, в памучен сюртук ще изтрополи по каменната настилка в някаква полубричка-полуталига, като подава глава между натоварените брашнени чували и шибва тъмнокафявата кобила, подир която тича малко жребче. Дори пазарният площад има донякъде тъжен вид: къщата на шивача излиза по съвсем глупав начин на него с цялата си фасада, но с един ъгъл; срещу нея от петнайсет години се строи каменно помещение с два прозореца; по-надалеч стои усамотено модна къща, обградена с дъсчен стобор и боядисана със сива боя, като цвета на калта, построена от градоначалника за образец на други сгради още по времето на неговата младост, когато не е имал навика да спи веднага след обед и да пие, преди да си легне, някаква настойка от лековити билки, подправена със сухо френско грозде. Останалото почти всичко е плетища; наред площада има съвсем мънички дюкянчета; в тях винаги могат да се видят връзка кравайчета, жена с червена забрадка, шестнайсетина килограма сапун, килограм-два горчиви бадеми, сачми за пушка, демикотонен плат и двама търговски служащи, които през всичкото време играят на колчета пред вратата.

Но откакто кавалерийският полк се установи в околийското градче Б., всичко се промени. Улиците се изпъстриха и оживиха, с една дума взеха съвсем друг вид. Нисичките къщурки често виждаха да минава край тях напет офицер с китка пера на шапката, който отива при другаря си да поприказва за производството или за много хубавия тютюн, а понякога, скришом от генерала, да заложи на карти файтона, който можеше да се нарече полкови, защото, без да излиза от полка, успяваше да обиколи всички: днес с него се разхождаше майорът, утре се озоваваше в конюшната на поручика, а след седмица, току-виж, пак майорският вестовой го маже със свинска мас. Всички плетища между къщата бяха окичени със закачени на слънцето войнишки фуражки, някъде на портите непременно стърчеше сив шинел, в уличките се срещаха войници с твърди като четките за ботуши мустаци. Тия мустаци се виждаха навсякъде. Тръгнат ли за пазара жените техните бакърени съдове, зад раменете им непременно надничат мустаци. На градския площад войник с мустаци бездруго сапунисва брадата на някой селски лентяй, който само изпъшква и блещи очи нагоре. Офицерите оживиха обществото, състоящо се дотогава само от съдията, който живееше в една къща с някаква дяконица, и от градоначалника, разумен човек, но който спеше наистина цял ден: от обяд до вечерта и от вечерта до обяд. Обществото стана още по-многолюдно и по-интересно, когато тук се премести квартирата на бригадният генерал. Помешчиците от окръга, за чието съществуване дотогава никой не подозираше, почнаха по-често да пристигат в околийското градче, за да се срещнат с господата офицерите, а понякога да поиграят на карти, които вече съвсем смътно им се мержелееха в главите, зашеметени от посеви, от поръчки на жените им и от зайци.

Много съжалявам, че не мога да си спомня по каква причина бригадният генерал даваше голям обед; приготовленията за него бяха огромни: тракането на готварските ножове в генералската кухня се чуваше още откъм градската застава. Всичко от пазара беше обрано за обеди, тъй че съдията със своята дяконица трябваше да яде само питки от гречнево брашно и желе от нишесте. Цялото малко дворче на генералското жилище беше претърпано с файтони и каляски. Обществото се състоеше от мъже: офицери и неколцина от окръжните помешчици.

Най-забележителен от всички помешчици беше Питагор Питагорович Чертокуцки, един от главните аристократи на Б...ската околия, който по изборите шумеше повече от всички и пристигаше тук в гиздава каляска. По-рано той беше служил в един кавалерийски полк и бе от значителните и видни офицери. Най-малкото, бяха го виждали по много балове и събрания, дето техният полк бе чергарувал; впрочем за това можеха да се попитат момите от Тамбовска и Симбирска губерния. Може със сигурност да се предположи, че той би пръснал и в други губернии изгодни за себе си слухове, ако не бе напуснал службата по един случай, който обикновено се нарича неприятна история: той ли бе ударил на някого в ония далечни години плесница, или него бяха ударили, не съм много сигурен в това, но стана така, че го помолиха да си даде оставката. Впрочем с това той ни най-малко не намали тежестта си: носеше фрак с висока талия, приличен на военен мундир, шпори на ботушите и мустаци под носа, защото без тия неща дворяните можеха да помислят, че е служил в пехотата, която понякога той презрително наричаше пехтура, а понякога дори пехонтария. Той ходеше по всички многолюдни панаири, дето цялата вътрешна същина на Русия, състояща се от бавачки, деца, дъщери и дебели помешчици, пристигаше да се весели със своите брички, двуколки, покрити каруци и такива карети, които никой дори не бе сънувал. Той подушваше де се намира кавалерийският полк и винаги пристигаше да се види с господа офицерите. Много пъргаво скачаше пред тях от своята лекичка каляска или от фойтона си и извънредно бързо се запознаваше. През миналите избори той даде на дворяните чудесен обед, на който съобщи, че, ако го изберат за предводител, ще създаде на дворяните най-хубави условия. Изобщо той се държеше господарски, както се изразяват в околията и губернията, ожени се за доста хубавичка жена, получи срещу нея двеста души зестра и няколко хиляди в пари. Парите веднага бяха употребени за една каляска с шесторка наистина отлични коне, за позлатени ключалки на вратите, за дресирана маймуна вкъщи и за французин старши лакей. А двестата души, заедно с двестата собствени негови, бяха заложени в заложната банка за някакви търговски обороти. С една дума той беше помешчик, както се полага... Отличен помешчик. Освен него на обедта у генерала бяха и неколцина други помешчици, но за тях няма какво да се разправя. Всички останали бяха военни от същия полк и двамина щабофицери:

полковникът и един доста дебел майор. Самият генерал беше едър и угоен, впрочем добър началник, както казваха за него офицерите. Говореше с доста плътен многозначителен бас.

Обедът беше извънреден: есетрата, моруната, чигата, дроплите, аспержите, пъдпъдъците, яребиците и гъбите доказваха, че готвачът от вчера не бе сръбнал ракия и че четирима войници с ножове в ръце бяха работили цяла нощ, за да му помагат при приготвянето на фрикasetата и желетата. Многобройните бутилки, дълги — с червено вино, къси — с мадейра, чудесният летен ден, широко разтворените прозорци, чиниите с лед по масата, мундирите на господата офицерите, разкопчани до последното копче, измачканите нагръдници на собствениците на солидни фракове, кръстосаният разговор, заглушаван от генералския глас и поливан с шампанско — всичко това си отиваше едно с друго. След обела всички станаха с приятна тежест в стомасите и като запушиха с дълги и къси чибуци, излязоха с чашки кафе в ръцете на входната площадка.

Мундирите на генерала, на полковника и дори на майора бяха съвсем разкопчани, тъй че донякъде се виждаха благородните им копринени презрамки, но господата офицерите, като спазваха дължимото уважение, оставаха закопчани, с изключение на трите последни копчета.

— Ей-сега можем да я видим — рече генералът. — Моля ти се, драги — каза той на своя адютант, доста пьргав млад човек с приятна външност, — разпореди да доведат тук дорестата кобила! Сами ще видите — и генералът смукна лулата и изпусна дим. — Тя още не е съвсем във форма: проклето градче, няма сваятна конюшня. А конят, пуф, пуф, е много свестен!

— Отдавна ли, ваше превъзходителство, пуф, пуф, сте благоволили да я купите? — каза Чертокуцки.

— Пуф, пуф, пуф, е... пуф, не много отдавна. Само две години, откак съм я взел от завода.

— И как благоволихте да я вземете — обаядена или тук благоволихте да я обаядите?

— Пуф, пуф, пу, пу, пуууф, тук — и като каза това, генералът цял потъна в пушек.

В това време от конюшната изскочи войник, чу се тропот на копита, най-сетне излезе друг в бяла престилка с грамадни черни

мустаци, повел за юздата треперещ и плашлив кон, който неочаквано вдигна глава и едва не дигна нагоре и приклегналия до земята войник, заедно с мустаците му. „Еее! Аграфена Ивановна!“ — думаше той, като я водеше към входната площадка.

Кобилата се наричаше Аграфена Ивановна: силна и дива като южна хубавица, тя затрополи с копита по дървената площадка и изведнъж се спря.

Генералът извади лулата и почна да оглежда със задоволство Аграфена Ивановна. Сам полковникът, който слезе от площадката, улови Аграфена Ивановна за муцуната. Майорът пък потупа Аграфена Ивановна по крака, а другите зацъкаха с език.

Чертокуцки слезе от площадката и отиде зад кобилата. Войникът, застанал мирно и хванал юздата, гледаше посетителите право в очите, сякаш искаше да скочи вътре в тях.

— Много, много е хубава! — каза Чертокуцки. — Снажен кон! А, позволете, ваше превъзходителство, можем ли да видим как върви?

— Стъпката ѝ е хубава, само че... дявол го знае... Тоя глупав фершел ѝ дал някакви хапове и от два дена вече непрекъснато киха.

— Много, много е хубава. А има ли, ваше превъзходителство, подобаваща кола?

— Кола ли?... Ами че това е кон за яздене.

— Зная това, но аз попитах ваше превъзходителство, за да разбера дали имате за другите коне подобаваща каляска.

— Е, няма много коли. Право да ви кажа, отдавна ми се иска да имам една каляска, каквито са днешните. Писах за това на брат си, който е сега в Петербург, но не зная дали ще ми изпрати.

— Струва ми се, ваше превъзходителство — забеляза полковникът, — че по-хубави каляски от виенските няма.

— Правилно мислите, пуф, пуф, пуф.

— Аз, ваше превъзходителство, имам една необикновена каляска — истинска виенска изработка.

— Коя? Оная, в която пристигнахте ли?

— О, не. Тая е така, за пътуване, собствено, за моите пътувания, но другата... Тя е изумително лека, като перце, а когато вие седнете в нея, то просто, ако ваше превъзходителство позволи да се изразя, като че бавачка ви люлее в люлка!

— Значи удобна е?

— Много, много удобна. Възглавниците, ресорите, всичко като че е нарисувано на картина.

— Това е хубаво.

— А пък колко багаж побира! Тоест аз, ваше превъзходителство, още не съм виждал такава. Когато служех в полка, в моите сандъчета се събираха десет бутилки ром и двацет фунта тютюн, освен това носех около шест мундира, бельо и два чибука, толкова дълги, ваше превъзходителство, колкото, с ваше позволение, тения, а в страничните отвори може да се събере цял бик.

— Това е хубаво.

— Аз, ваше превъзходителство, платих за нея четири хиляди.

— Ако се съди по цената, трябва да е хубава. И сам ли я купихте?

— Не, ваше превъзходителство; снабдих се случайно с нея. Купил я мой приятел, един рядък човек, другар от детинство, с когото вие напълно бихте се разбрали, ние с него сме тъй близки, че което е негово, е и мое, и обратно. Аз я спечелих от него на карти. Няма ли да обича ваше превъзходителство да ми направи честта и да заповяда утре на обяд у мен, та едновременно с това да видите и каляската.

— Не зная какво да ви кажа. Сам аз, някак... Освен ако позволите, заедно с господата офицерите.

— Най-покорно каня и господата офицерите. Господа, ще сметна за голяма чест да имам удоволствието да ви видя в моя дом!

Полковникът, майорът и другите офицери поблагодариха с учтив поклон.

— Аз, ваше превъзходителство, сам смятам, че като се купува нещо, бездруго трябва да е хубаво, а ако е лошо, няма защо да го взема човек. Ето на, когато утре ми направите честта да ми дойдете на гости, ще ви покажа някои работи, които сам съм въвел в домакинската част.

Генералът погледна и пусна дим от устата си. Чертокуцки беше извънредно доволен, че бе поканил господата офицерите; той предварително вече поръчваше на ум пастети и сосове, поглеждаше много весело към господата офицерите, които от своя страна също тъй удвоиха разположението си към него, което личеше по очите им и по леките жестове, подобни на полупоклони. Чертокуцки излезе напред малко разпасано и гласът му стана разнежен: глас, който е обременен от удоволствие.

— Там, ваше превъзходителство, ще се запознаете с домакинята на къщата.

— Много ми е приятно — рече генералът и поглади мустаци.

След това Чертокуцки искаше да си отиде вкъщи, за да може своевременно да приготви всичко за посрещането на гостите на утрешния обяд; той бе взел вече и шапката си, но случи се някак тъй, че се забави още известно време. Между това в стаята бяха вече сложени масичките за игра на карти. Скоро цялото общество се раздели на групи от по четирима души за вист и се пръсна по разните ъгли на генералските стаи.

Донесоха свещи. Чертокуцки доста време не знаеше дали да седне, или да не сяда да играе вист. Но тъй като господата офицерите почнаха да го канят, стори му се неприлично, според правилата на общежитието, да откаже. Той поседна. Без да усети как, пред него се озова чаша с пунш, който той, без да помисли, веднага изпи. Като изигра два роберта, Чертокуцки пак видя пред себе си чаша пунш, която също така, без да помисли, изпи, като предварително рече: „Време е, господата, да си вървя вкъщи. Наистина време е.“ Но пак седна за нова игра. Между това разговорът в различните ъгли на стаята тръгна по съвсем интимни посоки. Играчите на вист бяха доста мълчаливи, ала ония, които не играеха, насядали встрани от диваните, разговаряха помежду си. В един ъгъл един щабротмистър сложил на кръста си възглавница и с лула в устата разправяше доста свободно и бавно своите любовни приключения и бе съвсем завладял вниманието на събрания около него кръг. Един извънредно дебел помешчик с къси ръце, които приличаха донякъде на два покарали картофа, слушаше с необикновено сладниково лице и само от време на време се опитваше да пъхне към гърба си своята късичка ръка, за да измъкне оттам табакерката.

В друг ъгъл бе започнал доста горещ спор за батальонното учение и Чертокуцки, който в това време вместо дама хвърли на два пъти момче, се намесваше изведнъж в чуждия разговор и викаше от своя ъгъл: „През коя година?“ или „В кой полк?“, без да забелязва, че понякога въпросът му беше съвсем не на място. Най-сетне няколко минути преди вечерята прекратиха играта, но продължиха да говорят за нея. И изглеждаше, че главите на всички бяха изпълнени с вист. Чертокуцки помнеше много добре, че бе спечелил много, но не беше

взел в ръцете си нищо и като стана от масата, дълго стоя в положение на човек, който няма в джоба си носна кърпа. През това време поднесоха вечерята. От само себе си се разбира, че вина не липсваха и че Чертокуцки, почти без да ще, трябваше да си налива понякога по една чаша, защото вдясно и вляво от него имаше по една бутилка.

На трапезата започна прекалено дълъг разговор, но той вървеше някак чудновато. Един помешчик, който бе участвувал още във войната през 1812 година, разправяше за някакво сражение, каквото никога не бе имало, и след това съвсем неизвестно по какви причини взе тапата от шишето и я мушна в сладкиша. С една дума, когато почнаха да се разотиват, часът беше вече три и кочияшите трябваше да поемат на ръце като вързопи няколко особи, и Чертокуцки, въпреки своя аристократизъм, седнал в каляската, толкова ниско се кланяше и тъй махаше глава, че когато пристигна вкъщи, донесе закачени в мустаците си два бодила.

Вкъщи всичко спеше дълбоко; кочияшът едва можа да намери камердинера, който придружи господаря през гостната, предаде го на прислужницата, с която Чертокуцки криво-ляво се домъкна до спалнята и се настани до своята младичка, хубавичка жена, легнала по най-прелестен начин в бялата си като сняг нощница. Движението от тръшкането на нейния съпруг върху кревата я разбуди. Тя се протегна, дигна ресници, три пъти бързо премига и след това отвори очи с полусърдита усмивка; но като видя, че тоя път той не иска да я помилва, обърна се раздражено на другата страна, сложи свежата си бузичка на ръка и скоро след него заспа.

Беше оня час, който на село не се нарича ранен час, когато младата домакиня се събуди до своя захъркал съпруг. Спомняйки си, че той се върна нощес в четири часа, дожаля й да го събуди и като обу чехличките, които съпругът й бе изписал от Петербург, в бялата блузичка, която падаше на нея като течаща вода, тя отиде в своята тоалетна, изми се с прясна като самата нея вода и седна да се тоалира. Тя се погледна два пъти и видя, че днес никак не е грозна. Това незначително наглед обстоятелство я накара да седи пред огледалото точно два часа повече. Най-сетне тя се облече много мило и излезе да се освежи в градината. Времето сякаш нарочно беше чудесно, такова, с каквото може да се похвалят само летният южен ден. Слънцето, издигнало се вече над пладнe, печеше с все сила, ала под тъмните

гъсти алеи човек можеше да се разхожда на хлад, и напечените от слънце цветя ухаеха триж по-силно. Хубавичката домакиня съвсем бе забравила, че е вече 12 часа и че съпругът ѝ още спи. До ушите ѝ вече стигаше следобедното хъркане на двамата кочияши и на един форејтор^[1], които спяха в конюшната зад градината. Но тя продължаваше да седи в гъстата алея, от която се виждаше широкият път, и гледаше разсеяно неговата безлюдна пустинност, когато неочаквано някакъв прахоляк в далечината привлече вниманието ѝ. Тя се вгледа и скоро видя няколко коли. Най-напред открита, двуместна, лекичка, малка каляска; в нея беше седнал генералът, с дебели, блеснали на слънцето еполети, и редом с него — полковникът. После идеше друга, с четири места; там седеше майорът с генералския адютант и с още двама, седнали насреща, офицери; след тая каляска следваше познатият на всички полкови фойтон, който сега се притежаваше от дебелия майор; след фойтона — четириместен бонвоаяж, в който бяха седнали четирима офицери и петият — на коленете им. Зад бонвоаяжа се виждаха трима офицери, яхнали чудесни червеникави коне с тъмни петна.

„Мигар идат у нас? — помисли домакинята. — Ах, Боже мой! Наистина завиха по моста!“ Тя извика, плесна ръце и изтича през лехите с цветята направо в спалнята на мъжа си. Той спеше като мъртвец.

— Ставай, ставай! Ставай по-скоро! — викаше тя, като го дърпаше за ръката.

— А? — рече Чертокуцки като се протегна, без да отваря очи.

— Ставай, пиленце! Чуваш ли? Гости!

— Гости ли, какви гости? — каза той и измуча някак късо, като теленце, когато търси с муцунката вимето на майка си. — Ммм... — ръмжеше той, — приближи, гълъбче, гушката си! Да те целуна.

— Душичко, ставай, за Бога, по-скоро. Идат генералът и офицерите! Ах, Боже мой, в мустаците ти има бодили.

— Генералът ли? А, значи той пристига? Но защо, дявол да го вземе, никой не ме събуди. Ами обеда, какво става с обеда, готово ли е всичко, както трябва?

— Какъв обед?

— Нима аз не съм поръчал?

— Ти ли? Ти пристигна в четири часа през нощта и колкото и да те питах, нищо не ми каза. Аз не те събудих, пиленце, защото ми дожаля: ти никак не беше спал... — тя каза последните думи с извънредно копнеещ и умолителен глас.

Чертокуцки се облеци и лежа един миг като треснат от гръм. Най-сетне скочи по нощница, забравил, че това е съвсем неприлично.

— Ах, конска глава! — каза той, като се удари по челото! — Аз ги поканих на обед. Какво да правя? Далеч ли са?

— Не зная... Всеки миг могат да пристигнат.

— Душичко... скрий се! Ей, има ли там някой! Ти ли си, момиче? От какво се страхуваш, глупачко? Върви там, офицерите ей-сега ще дойдат. Кажу, че господарят не е вкъщи, кажи, че няма да се върне, че е заминал от заранта. Чуваши ли! Кажу и на цялата прислуга, върви наскоро.

Щом каза това, той грабна набързо халата си и изтича да се скрие в сайванта зад колите, като смяташе, че там ще бъде в пълна безопасност. Но като се изправи в ъгъла на сайванта, видя, че някой би могъл да го съзре и тук. „А, така ще бъде по-добре“, мярна се в ума му и в същия миг смъкна стъпалцата на каляската, която беше наблизил, качи се вътре, затвори вратичката и за още по-голяма безопасност зави се с покривката и с коженото одеяло, сви се в своя халат и съвсем утихна.

В това време колите пристигнаха пред входната площадка.

Генералът излезе и се поразтърси, след него — полковникът, като оправи перата на шапката си. После от фойтона скочи дебелият майор със сабя под мишницата. Подир тях от бонвоаяжа изскочиха тънките подпоручици със седналия на коленете им прапорщик и най-сетне слязоха наперените върху конете офицери.

— Господарят не е вкъщи — каза един лакей, който излезе на площадката.

— Как не е? Но сигурно ще бъде за обед?

— Съвсем не. Те заминаха за цял ден. Може би утре по това време ще се върнат.

— Туйто! — рече генералът. — Че как тъй?...

— Да, това е номер — рече полковникът, като се смееше.

— Ама как може така? — продължаваше недоволен генералът. — Фу... дявол... Щом не можеш да ни приемеш, защо?

— Не мога да разбера, ваше превъзходителство, как е възможно да се постъпва така — каза един млад офицер.

— Какво? — рече генералът, който беше свикнал винаги да произнася тая въпросителна частица, когато говореше с оберофицери.

— Казах, ваше превъзходителство, как е възможно да се постъпва по такъв начин.

— Естествено... Най-сетне... ако нещо се е случило, поне ни съобщи или недей кани.

— Няма какво да се прави, ваше превъзходителство, хайде да се връщаме! — каза полковникът.

— Разбира се, няма какво друго да правим. Впрочем ние можем да видим каляската и без него. Той сигурно не е тръгнал с нея. Хей, ела насам, драги!

— Какво ще заповядате?

— Ти коняр ли си?

— Коняр, ваше превъзходителство.

— Покажи ни новата каляска, която господарят ти наскоро е купил.

— Ами заповядайте в сайванта!

Генералът заедно с офицерите тръгна към сайванта.

— Заповядайте, аз ще я измъкна малко, тука е тъмно.

— Стига, стига, добре е!

Генералът и офицерите наобиколиха каляската и внимателно прегледаха колата и ресорите.

— Няма нищо особено — каза генералът, — най-обикновена каляска.

— Съвсем непредставителна — каза полковникът. — Няма нищо хубаво.

— Мисля, ваше превъзходителство, че тя съвсем не струва четири хиляди — рече един от младите офицери.

— Какво?

— Казвам, ваше превъзходителство, че според мен тя не струва четири хиляди.

— Какви ти четири хиляди! Не струва и две. Просто нищо няма. Освен ако вътре има нещо особено... Я, драги, откопчей кожата...

И пред очите на офицерите се показа Чертокуцки, облечен в халат и свит по най-необикновен начин.

— А, вие тука ли сте!... — рече смаяният генерал.

Като каза това, генералът веднага затръшна вратичката, зави отново Чертокуцки с покривката и си замина заедно с господата офицерите.

[1] Кочияш, яздещ единия кон от първия чифт, когато има впрегнати няколко чифта коне. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.